

43130

KNIHOVNA ČESKOSLOVENSKÉ SPOLEČNOSTI
PRO ŠÍŘENÍ POLITICKÝCH A VĚDECKÝCH ZNALOSTÍ

Svazek 10

EDICE SPOLEČENSKÝCH VĚD, SVAZEK 3

ŠTEFAN RAIS

NOVÁ ORGANISACE
SOUDŮ A PROKURATUR
POSILA SOCIALISTICKÉ
ZÁKONNOSTI

OSVĚTA

STÁTNÍ OSVĚTOVÉ NAKLADATELSTVÍ
NÁRODNÍ PODNIK

PRAHA 1952

Studijní a vědecká knihovna
Hradec Králové

2 3104 0758975

Q2b

Q2c

Don MS 10—

43130

Dne 30. října 1952 schválilo Národní shromáždění soubor zákonů, které přinesou významné změny na jednom z nejdůležitějších úseků našeho lidově demokratického státního aparátu — v našem soudnictví. Jsou to: ústavní zákon o soudu a prokuratuře, zákon o prokuratuře a zákon o organizaci soudů.

Všechny tyto zákony vstoupí v účinnost 1. lednem 1953.

Tyto zákony přinesou novou organizaci soudnictví, která je důsledkem velikých změn v celém našem hospodářském, politickém a státním životě. Jejich uvedení v život nebude jen vnitřní záležitostí soudnictví, nýbrž hluboce zasáhne do našeho veřejného života a celého státního aparátu, bude se dotýkat každého jednotlivého občana. Proto je třeba, aby nejen všichni pracovníci státního aparátu a veřejní pracovníci vůbec, ale také všichni pracující se seznámili s obsahem uvedených zákonů, s novou organizací soudnictví, s jejím velikým významem a dosahem, jakož i s příčinami, které k ní vedly.

I

Především nutno zdůraznit skutečnost, že ve státě, budujícím socialismus, význam státu a práva vůbec a soudnictví zvláště se zvyšuje a nabývá nových aspektů. V čem spočívají základní příčiny tohoto růstu významu a nutnosti upevnění lidově demokratického státu a práva a tak významného úseku státního aparátu, jakým je soudnictví?

Zakladatelé sovětského státu a tvůrci učení o výstavbě socialismu, Lenin a Stalin, geniálně formulovali obrovské a stále rostoucí úkoly státu, budujícího socialismus, a shrnuli je v těchto třech základních funkcích:

1. potlačování odporu moci zbaveného třídního nepřítele,
2. obrana státu před imperialistickými útočníky,
3. hospodářsko-organisátorská a kulturně výchovná činnost státu.

Je známým a historií nezvratně prokázaným zákonem společenského vývoje, že proletářskou revolucí svržená buržoasie se s desateronásobnou silou vrhá do boje za znovudobytí moci a za restauraci svého ztraceného vykořisťovatelského panství. A čím menší jsou její naděje, tím zoufalejší jsou její zločinné pokusy o zvrát poměrů, tím zuřivější a zákeřnější jsou formy jejího boje. Vyhnali jsme z továren fabrikanty, z bank finanční magnáty, z obchodu spekulanty a kořistníky, z úřadů reakční byrokracií, spjatou sterými nitkami se svrženou buržoasií. Všichni tito lidé sice nemají již v rukou hospodářskou, politickou a státní moc. Avšak pokud neutekli za hranice, aby tam spřádali pod americko-anglickým komandem zločinné pikle proti republice, žijí stále mezi námi. Mají ještě řadu výhod, jež získali ve svém dřívějším postavení. Mají odborné znalosti, zkušenosti z administrativy, hospodářství a vojenství, mají široké známosti a dovedou k sobě připoutat lidi slabé, neuvědomělé a zbabělé. Dovedou se přetvařovat a vystupovat často v rouše »poctivých«
pracovníků, zatím co ve spojení s imperialistickými agenty osnují nejzákeřnější zločiny, od rozvratného našeptávání až po nejsurovější vraždy. Neméně nebezpečnými spojenci této svržené městské buržoasie jsou však jejich nejbližší bratři ve vykořisťování a v smrtelné nenávisti k lidu — vesničtí boháči. Jejich nebezpečnost je namnoze zvyšována tím, že ještě vlastní výrobní prostředky, že mají hospodářskou základnu, z níž mohou jednak ovlivňovat pracujícího drobného a středního rolníka, jednak mohou snadněji provádět své sabotážnické, rozvratné a vražedné akce, jimiž doufají zastavit vývoj, na jehož konci vidí úplný a definitivní zánik svého panství na vesnici.

✱ Je možno pochybovat, že tento zběsilý odpor buržoasie, která v našich budovatelských úspěších vidí svůj konec, se bude zmiřňovat? Nikoliv! Zejména soudní procesy z posledních několika měsíců názorně ukázaly, že svržená buržoasie svůj odpor zesiluje. Vývojová zákonitost, že třídní boj se na cestě od kapitalismu k socialismu zostřuje, se neúprosně naplňuje i u nás. Z toho vyplývá přirozená nevyhnutelnost, aby pracující lid měl k tomuto boji dobře organizovaný, pevný a pružný státní aparát, kontrolní a bezpečnostní aparát a v neposlední řadě dobře zorganizovanou a fungující justici, aby mohl rozdrtit všechny zločinné pokusy reakce o škůdnictví a rozvrat.

Domácí reakce však ve svém úsilí o rozvrat a škůdnictví není osamocena. Má nebezpečného spojence v imperialistické buržoasii, která je dosud u moci v zemích kapitalistických, zejména americko-anglickém imperialismu — v tomto četníku mezinárodní reakce. Imperialisté si dobře uvědomují, že Sovětský svaz a země lidové demokracie, jako pevná a stále mohutnější bašta světového míru, jsou největší a nezdolatelou překážkou v jejich zločinném cíli ovládnout, porobit a vyssávat celý svět. Proto soustřeďují proti nám svoje útoky. Trumanův zákon o t. zv. »vzájemném zajištění bezpečnosti«, jinými slovy zákon o financování a exportu diversí, sabotáží, teroru a vražd do SSSR a zemí lidové demokracie je jednou z nejpřesvědčivějších ukázek, jak bezohledné a zločinné jsou zesilované útoky světové reakce proti nám.

Každý takový útok však žalostně zkrachoval a zkrachuje, neboť můžeme směle Stalinovými slovy prohlásit, že jsme připraveni uvítat agresora v plné zbroji. Touto zbraní je především naše nová armáda, naše Pohraniční stráž, SNB a v neposlední řadě též naše soudnictví. Z toho též vyplývá, jak je nutné naše soudnictví neustále upevňovat a jeho rozhodování zdokonalovat tak, aby bylo schopno odhalit a rozdrtit tyto zločinné útoky a vychovávat pracující k bdělosti a ostráživosti a svaté nenávisti proti vnitřním i vnějším nepřítelům vlasti a socialismu.

Nejde tu však jen o boj proti třídnímu nepříteli, ať domácímu či zahraničnímu. Společnost, budující socialismus, vytváří zcela novou hospodářskou soustavu, spočívající na socialistické industrialisaci země a kolektivisaci zemědělské výroby. Nejde o nic menšího, než vybudovat mohutný těžký průmysl — zejména strojírenství — který by byl základem pro vybudování a rozšíření veškeré další výroby. Nejde o nic menšího, než sjednotit statisíce drobných rolnických hospodářství v mohutnou družstevní mechanisovanou a vysoce produktivní zemědělskou velkovýrobu.

A tato gigantická výstavba a přestavba hospodářství, která se uskutečňuje v několika málo letech, vyžaduje maximálního upevnění socialistického státu, který je organisátorem těchto mohutných hospodářských proměn. Je však samozřejmé, že tyto velké úkoly socialistického budování nelze splnit bez usilovné, uvědomělé a obětavé součinnosti milionových mas pracujících. Proto státu, budujícímu socialismus, připadá další velmi významný úkol — vychovat všechny pracující v technicky a kulturně vyspělé, uvědomělé a nadšené budovatele nového společenského řádu, socialismu.

A v tomto velkém historickém boji státu za splnění gigantických hospodářsko-organizačních a kulturně výchovných úkolů významnou měrou pomáhá i soudnictví. Je zřejmé, že převážná většina

pracujících chápe a plní budovatelské úkoly, neboť v jejich splnění vidí svou vlastní šťastnou socialistickou budoucnost. Jsou však ještě lidé, kteří ať již z neuvědomělosti, či pod vlivem kapitalistických přežitků v myšlení, anebo z návodu třídního nepřítele se provinují proti svým povinnostem. Porušují pracovní kázeň, lehkomyslně a nedbale zacházejí se společenským majetkem nebo jej dokonce rozkrádají a někdy se dostávají i na zločinnou, protistátní dráhu. *»Nemáme-li propadnout utopismu«* — učí nás Lenin — *»nesmíme se domnívat, že lidé, jakmile svrhnou kapitalismus, rázem se naučí pracovat pro společnost bez jakýchkoliv právních norem.«* Proto soudnictví, vychovávající člověka k uvědomělé pracovní kázi, k účtě k socialistickému vlastnictví, k zachovávaní pravidel socialistického hospodaření, k účtě k zákonům, pomáhá vytvářet nového, uvědomělého socialistického člověka a tím pomáhá budovat socialismus v naší vlasti.

Naše zlidovělé soudnictví se podílelo a podílí značnou měrou a s úspěchem na uvedených třech základních úkolech našeho státu, budujícího socialismus. S úspěchem drtí zločinné pokusy třídního nepřítele, ať domácího či zahraničního, o sabotáž, škundnictví, diversi a zvrát. S úspěchem chrání základ našeho nového života — socialistické vlastnictví. S úspěchem pomáhá vytvářet nového socialistického člověka, naplněného státní a pracovní kázní a tak s úspěchem pomáhá v plnění velkých budovatelských úkolů.

II

Z toho, co jsme si řekli o úkolech státu, budujícího socialismus, vyplývá v souhrnu jeden základní úkol, který musí naše soudnictví plnit, a jímž je *důsledná ochrana socialistické zákonnosti*, ať před útoky domácí svržené buržoasie a před útoky imperialistických agentů, či před porušováním neuvědomělými a třídním nepřítelem svedenými občany. Mnozí lidé si ještě namnoze neuvědomují obrovský význam přísného a neúchylného dodržování socialistické zákonnosti, ba ani nechápou smysl tohoto pojmu, který tak skvěle charakterisoval prezident republiky soudruh Klement Gottwald v r. 1950 v řeči k delegaci soudců z lidu:

»Nemenší význam má úkol bdít nad zachováním socialistické zákonnosti. V této souvislosti nutno si uvědomit, že naše zákony

a ostatní právní předpisy dává si pro sebe a ve svém vlastním zájmu sám pracující lid. Nutno si dále uvědomit, že naše zákony, jimiž budujeme nový socialistický právní řád, zakotvují a upevňují naše lidově demokratické státní zřízení. Posilují všechny opory rodícího se společenského řádu v hospodářství, kultuře, ve vztazích i ve vědomí lidí. Kladou základy nového poměru pracujícího člověka k svému státu, k společnosti, k práci a k spoluobčanům a tím vším upravují a usnadňují naši cestu k socialismu. Náš nový právní řád tudíž neslouží již vykořisťovatelům, kapitalistům, velkostatkářům a bohatým příživníkům. Slouží zájmům lidově demokratického státu, zájmům pracujícího lidu. Není již v rozporu, nýbrž je v souladu se zájmy lidu, vyjadřuje jeho vůli, povýšenou na zákon. A bdít nad tím, aby vůle a zájem lidu a jeho státu, ztělesněné v našich zákonech, byly vždy a všude uplatňovány v plné shodě s duchem lidové demokracie a s velikými socialistickými cíli, v tom je po mém soudu — pravil soudruh Gottwald — podstata naší socialistické zákonnosti.«

Ano, je třeba si plně uvědomit, že naše lidově demokratické zákony, předpisy, usnesení strany a vlády a všechny ostatní normy, vyjadřující nejvlastnější zájmy pracujícího lidu, zakotvují velké revoluční vymoženosti našich pracujících, jsou směnicemi pro vybudování socialismu, a že jen jejich plnění a dodržování je zárukou vybudování šťastného socialistického zítřku v naší vlasti. A právě odtud pramení zběsilé útoky třídních nepřátel, ať domácích svržených kapitalistů a kulaků, či zahraničních imperialistů a jejich agentů, proti našim novým, lidovým socialistickým zákonům, předpisům a směnicím. Avšak i porušování zákonů pracujícími, ať už z neuvědomělosti, zaostalosti, či z nepřímého návodu třídního nepřítele, způsobují ve svém souhrnu značné — politické i hospodářské — škody naší výstavbě. Potvrzují se Leninova slova: *»Nepatrné porušení zákonů, nepatrné porušení sovětských pořádků už znamenají průlom, kterého ihned využijí nepřátelé pracujícího lidu.«*

Otázce upevnění socialistické zákonnosti věnoval tu nejvyšší pozornost veliký Lenin, který rovněž dopodrobna promyslel organizační uspořádání toho státního orgánu, který by byl co nejlepší zárukou jednotného uplatňování socialistické zákonnosti — prokuratury. Lenin ve svých proslulých pokynech soudruhu Stalinovi k otázce t. zv. »dvoji« podřízenosti a zákonnosti skvěle vysvětlil, že zákonnost smí být jen jedna, nikoli zákonnost kalužská či kazaňská, nýbrž pouze zákonnost jedna, všeruská. Vysvětlil, že zatím co na příklad zemědělství je různé v různých částech země a má v různých krajích své odlišnosti, že zákony naopak je třeba chápat jednotně v celé republice, nehledě na jakékoli místní odlišnosti a na

jakékoli místní vlivy. Jistě není pochybností o tom, že rozkrádání národního majetku je stejným zločinem jak v Plzeňském, tak v Olomouckém kraji, jak v průmyslové, tak v zemědělské oblasti a že stejně přísně jak v tom, tak v onom kraji musí být stíháno.

Lenin do důsledků promyslel též organizační zajištění důsledného prosazování socialistické zákonnosti. Ve zmíněných již pokynech soudruhu Stalinovi k jednání komise Všeruského ústředního výkonného výboru sovětů soudruh Lenin dopodrobna vysvětlil, že je třeba prokurátora vybavit takovou pravomocí, která by mu umožňovala dohlížet, aby zavládlo opravdu jednotné uplatňování zákonnosti v celé zemi, která by mu umožňovala protestovat i proti nezákonným opatřením místních orgánů moci. Proto Lenin zavrhl, jako škodlivý, návrh komise, aby prokurátoři byli podřízeni též místním orgánům moci, které by tak mohly prokurátora ovlivňovat.

Z tohoto skvělého leninského pojetí socialistické zákonnosti a její důsledné ochrany vycházejí právě naše nové zákony o prokuratuře a soudech. Při jejich zpracovávání jsme se řídili i moudrými radami presidenta republiky soudruha Klementa Gottwalda, který na zasedání ÚV KSČ v prosinci minulého roku velmi důrazně promluvil o nutnosti přísně zachovávat socialistickou zákonnost a z ní vyplývající odpovědnost a státní disciplinu vedoucích činitelů i všech občanů. Zákony, přijaté Národním shromážděním, vytvoří nyní všechny předpoklady k vybudování takové prokuratury a takových soudů, které budou pevnou zárukou důsledného a přesného dodržování socialistické zákonnosti po celé naší zemi, které budou spolehlivou zárukou, že naše prokuratura a naše soudy do písmene naplní veliký příkaz soudruha Gottwalda, *»že v této republice jsou zákony pro každého«*.

III

Nové zákony řeší tedy především otázku vytvoření takového orgánu státní moci, v jehož rukou by se soustřeďoval dozor nad zachováváním socialistické zákonnosti. Máme totiž na zřeteli, že právě dosavadní roztržičnost dozoru a skutečnost, že dosavadní orgány dozoru nebyly zdaleka tak vybaveny potřebnou pravomocí dozor vykonávat, byly hlavní příčinou, že boj za upevnění zákonnosti nemohl být veden centralisovaně, jednotně a v plné šíři.

Proto hlavním úkolem nové organisace je vytvořit jediný orgán nejvyššího a nejširšího dozoru nad zachováváním zákonnosti ve všech oborech našeho života. Takovým orgánem státní moci bude generální prokurátor. V jeho rukou bude soustředěn všeobecný, všeobjímající dozor nad zachováváním zákonů nejenom v činnosti soudů, nýbrž i činnosti ministerstev, úřadů, národních výborů a institucí. Generální prokurátor bude bdít i nad zachováváním zákonů též všemi občany.

Podle dosavadní úpravy prokuratury střežily dodržování socialistické zákonnosti pouze v činnosti soudů, tedy v oblasti poměrně omezené. Nový zákon však významně rozšiřuje působnost generálního prokurátora a důsledně ji upravuje tak, aby prokurátor mohl provádět účinný dozor nad zachováváním socialistické zákonnosti i pokud jde o činnost všech ostatních úseků státní správy.

Aby však generální prokurátor mohl vykonávat takovýto všeobšáhly dozor nad zachováváním socialistické zákonnosti ve všech oborech našeho života, vytvářejí k tomu nové zákony po všech stránkách náležité předpoklady.

Nové zákony řeší především otázku nezávislosti generálního prokurátora na ostatních orgánech státní správy, která je základním předpokladem, aby generální prokurátor mohl vykonávat dozor nad plněním a zachováváním zákonů zcela samostatně, bez vnějších vlivů, aby mohl přísně a důsledně posoudit, zda, jak a kým byl porušen zákon. To bude zajištěno jak způsobem jeho jmenování, tak i úpravou jeho odpovědnosti. Generální prokurátor bude totiž jmenován přímo presidentem republiky a bude odpovědný jenom vládě.

Orgány generálního prokurátora v krajích a v okresech jsou prokuratury, které jsou podřízeny a odpovědný pouze generálnímu prokurátorovi. To platí i pro vojenské prokuratury, pokud jde o výkon prokurátorské pravomoci. Generální prokurátor ustanovuje krajské i okresní prokuratury. Tím je i prokurátorům v krajích a v okresech zaručena úplná nezávislost na ostatních orgánech státní správy.

Generální prokuratura a její orgány v krajích a okresech se tak po všech stránkách úplně oddělují i od soudní organisace.

Generální prokurátor je zákonem vybaven také všemi prostředky, aby mohl řádně vykonávat nejvyšší dozor nad zachováváním socialistické zákonnosti v celém státě.

Je oprávněn podat proti rozhodnutí nebo opatření kteréhokoli úřadu, orgánu nebo instituce, které odporuje zákonu, protest. Protest podává u toho úřadu nebo orgánu, o jehož rozhodnutí jde. Tento protest neruší nezákonné rozhodnutí, ani nezastavuje jeho

výkon. Úřad nebo orgán, který vydal napadené rozhodnutí nebo opatření, může sám své vadné rozhodnutí zrušit a nahradit je rozhodnutím, odpovídajícím zákonu. Teprve, kdyby tento úřad nebo orgán neodstranil napadené rozhodnutí nebo opatření do lhůty, kterou generální prokurátor stanovil k odstranění závady, přejde rozhodnutí o protestu na úřad nebo orgán jemu nadřízený nebo vykonávající nad ním dohled. Pokud jde o rozhodnutí nebo opatření ministerstva, přezkoumá takové rozhodnutí v případě, že je ministerstvo samo nezměnilo, vláda.

Je třeba vůbec připomenout, že protest bude krajním prostředkem prokurátorova zákroku proti nezákonným opatřením nebo rozhodnutím. Často postačí jistě pouhé prokurátorovo upozornění, aby byla odstraněna zjištěná nezákonnost.

Jakými metodami bude generální prokurátor zjišťovat případy porušení socialistické zákonnosti ve státním nebo hospodářském aparátě, v rozhodnutích nebo v opatřeních národních výborů, v opatřeních národních podniků, družstev, státních úřadů a pod.?

Musíme si především uvědomit, že prokuratura nebude nějakým kontrolním úřadem, který by kontroloval práci národních výborů a úřadů, konal revise a pod. To by bylo nesprávné chápání všeobecného dozoru generálního prokurátora nad zachováváním socialistické zákonnosti ve všech odvětvích našeho života. Prokurátor bude zasahovat v těch případech, v nichž se jakoukoliv cestou dozví o porušení socialistické zákonnosti, nebo v nichž bude možno takové porušení předpokládat. Přitom soustředí svou pozornost především na ty oblasti, které jsou v daném období vývoje nejdůležitější a o nichž jsem se pro nynější období vývoje již vpředu zmínil.

Aby mohl prokurátor řádně plnit tyto své úkoly, musí celou svou činnost, hlavně svůj styk s úřady, orgány a institucemi a především svůj styk s pracujícími a s jejich organizacemi vybudovat tak, aby se staly hlavním pramenem jeho poznatků o porušování socialistické zákonnosti. Proto musí mít prokurátor úzký styk s pracujícími masami a musí si získat jejich důvěru důsledným plněním svých povinností a nesmlouvavým, do všech důsledků prováděným bojem proti všem nedostatkům, chybám a zlořádům. Pak se na něho budou s důvěrou pracující obracet se všemi svými stížnostmi a upozorněními a budou mu avisovat případy porušování socialistické zákonnosti. Bude na prokurátorovi, aby všechny tyto stížnosti a podněty vyšetřil a aby zvolil vhodné prostředky k nápravě. Podle okolností případu buď zavede trestní řízení, nebo dá podnět k zavedení kárného nebo administrativního řízení, nebo upozorní příslušné úřady nebo orgány na nesprávnost jejich postupu, nebo nebude-li mít toto upozornění úspěch, podá protest.

Upozorňováním na závady nebo podáváním protestů bude prokurátor vychovávat pracovníky státního aparátu k důslednému dodržování zákonných i jiných ustanovení, k jejich správnému chápání a jednotnému výkladu. Zároveň tím bude prokuratura značnou měrou přispívat i k výchově občanů, aby plnili naše lidově demokratické zákony uvědoměle, z vnitřního popudu, nikoliv jen z donucení a aby jejich důsledné zachovávání pokládali za nejdůležitější společenskou povinnost.

Nová prokuratura bude znamenat další velké zpevnění našeho státního aparátu, bude významnou zárukou, aby vůle našeho pracujícího lidu, ztělesněná v našich zákonech, byla důsledně a neúchylně naplňována v celém našem životě. Druhou stránkou tohoto přísně centralisticky prováděného prokurátorského dozoru nad zachováváním zákonů je *hluboká demokratičnost nové prokuratury*. Naše zřízení dává všem občanům nejen právo upozorňovat a stěžovat si na nepřístojnosti, zlovůli či libovůli při provádění našich zákonů a předpisů, nýbrž vytváří též operativní a účinný orgán, který bude zárukou, že upozornění a stížnosti občanů nevyjdou naprázdno a že budou rychle a účinně vyšetřeny a zjednána náprava.

Jak vidno, jsou úkoly nové prokuratury velmi závažné a nikoliv lehké. Jsou však i vznešené a čestné. I naše nová prokuratura podle zářivého vzoru prokuratury sovětské se stane skutečně pevnou zárukou neúchylného zachovávání socialistické zákonnosti a tím i jednou z pevných záruk naší cesty k socialismu.

I pokud jde o soudy, nový zákon o organizaci soudů vychází též z požadavku důsledného upevňování jednotné socialistické zákonnosti na poli soudního rozhodování.

Proto hlavní otázkou, kterou řeší nový organizační zákon, je vytvoření jednotné soustavy soudnictví, která bude zárukou jednotného rozhodování všech soudů, která bude zárukou jednotného aplikování zákonů všemi soudy.

Naše soudnictví nebylo dosud jednotné. Vedle občanských soudů, v jejichž čele je nejvyšší soud, máme i vojenské soudy s nejvyšším vojenským soudem v čele. Jde tedy o dvě zcela oddělené složky soudnictví. Nedostatkem tohoto uspořádání je, že nemáme orgán, který by sjednocoval výklad zákonů u všech soudů ve státě, který by dozíral, aby rozhodování všech soudů bylo jednotné.

Nové zákony proto slučují obojí soudnictví tím, že vytvářejí jediný nejvyšší soud, který nastoupí na místo dosavadního nejvyššího soudu i dosavadního nejvyššího vojenského soudu. Nový nejvyšší soud bude jediným nejvyšším soudním orgánem, jemuž budou podléhat všechny soudy jak obecné, tak i zvláštní, zejména i soudy vojenské. Vojenské soudy budou sice i dále vykonávat svoji působ-

nost vedle soudů obecných, ale budou spolu s nimi podřízeny jedinému nejvyššímu soudu.

Vojenské soudy se tak stanou nedílnou součástí jednotné soudní soustavy a budou s obecným soudnictvím tvořit jeden celek. Dnes již můžeme odstranit dřívější dvoukolejnost soudnictví, protože naše armáda je budována jako armáda vskutku lidová, chránící zájmy lidu, a protože není tedy důvodů, jako tomu bylo za kapitalismu, stavět armádu mimo lid a odlišovat organizačně vojenské soudnictví od soudnictví obecného.

Novou centralisovanou organizací soudnictví s jediným nejvyšším soudem v čele bude vytvořena záruka jednotného rozhodování u všech soudů ve státě a jednotného výkladu zákona. Hlavním úkolem nejvyššího soudu bude, aby v duchu zásady demokratického centralismu dohlížel jako nejvyšší instance na rozhodovací činnost všech soudů a aby tak zajišťoval jednotný výklad právních předpisů. Tím bude v oboru soudnictví účinně zaručeno zachovávání jednotné socialistické zákonnosti.

Důležitým prostředkem k tomu bude i činnost pléna nejvyššího soudu, které bude vydávat pro soudy směrnice pro správný výklad zákonů nebo i jiných právních předpisů.

A zatím co v zájmu upevnění jednotné socialistické zákonnosti na poli soudnictví centralisujeme dohled vytvořením nejvyššího soudu, na druhé straně provádíme *další decentralisaci ve vyřizování soudní agendy* a v budoucnosti přistoupíme k *úplné a hluboké demokratisaci našeho soudnictví*.

Působnost krajských soudů bude rozšířena o další závažnou agendu, kterou dosud vyřizoval státní soud, jenž bude zároveň zrušen. Státní soud a státní prokuratura byly zřízeny v r. 1948 pro celé státní území a bylo jim přikázáno stíhání nejzávažnějších trestných činů podle zákona na ochranu lidově demokratické republiky. Byly zřízeny proto, aby bylo zajištěno jednotné posuzování těchto důležitých trestných činů. Ukázalo se však, že soustředění agendy, týkající se nejzávažnějších protistátních činů, u jediného soudu ve státě, bylo mnohdy na škodu operativnosti a bezprostřednímu styku tohoto soudu s obyvatelstvem kraje, v němž byl souzený čin spáchán a které právě mělo být soudním projednáním případu především vychovááno k bdělosti a k ostražitosti. Proto státní soud, aby odstranil tento nedostatek, prováděl některá svá řízení přímo v krajích. Decentralisací agendy státního soudu ke krajským soudům budou úplně odstraněny tyto nedostatky.

Významnou změnou, která dá jistě lepší podmínky pro výkon soudnictví, bude zřízení krajských soudních správ, které budou odděleny od výkonu soudnictví a budou řešit všechny správní

otázky soudů a zajišťovat tak řádný chod soudů. Předsedové soudů i jiní soudci budou tím zbaveni všech hospodářských a administrativních úkolů, které je dosud velmi zaměstnávaly a které je odváděly od výkonu jejich vlastní soudcovské činnosti. Budou se moci plně věnovat vlastnímu souzení, dohledu nad rozhodováním soudů ve svém obvodu, péči o jejich jednotnost a stálému zvyšování jejich kvality. Budou se moci mnohem více než dosud zaměřit na plnění politicko-výchovné funkce soudnictví.

Základním článkem soudní organizace bude *lidový soud*, jak se bude nazývat dosavadní okresní soud. Je to soud lidu nejbližší. Zná nejlépe místní poměry, může při svém rozhodnutí nejlépe zjistit všechny důležité okolnosti souzeného případu i poměry, v nichž soudní případ vznikl, a může je nejspolehlivěji posoudit. Proto odvolací soud při přezkoumávání rozhodnutí lidového soudu se bude zaměřovat spíše na otázky právního posouzení, kdežto zjistí-li, že věc nebyla dostatečně vyšetřena a objasněna po skutkové stránce, zruší zpravidla napadený rozsudek a vrátí věc lidovému soudu, aby doplnil důkazy a znovu sám o věci rozhodl. Tím bude zajištěno, že rozhodování každé věci bude vždy co nejbližší k obyvatelstvu místa, v němž případ vznikl.

V souvislosti s novou soudní organizací je třeba znovu zdůraznit a vysoko vyzvednout význam soudců z lidu, kteří tvoří dnes úhelný kámen našeho soudnictví. Oni nejenom dokumentují široké spojení našeho soudu s pracujícím lidem, jeho hlubokou demokratičnost, ale — jak ukázaly zkušenosti — vnesli do našeho soudnictví moudrost a spravedlnost lidu, novou socialistickou morálku do našich soudních síní. Letošním rokem končí dvouleté funkční období soudců z lidu a bude provedena nová široká, vyhlédávací kampaň k založení seznamu nových soudců z lidu pro další období, až do volitelnosti všech soudců. V této kampani pracující měst i vesnic budou vysílat své nejlepší pracovníky, čestné a republiky věrné občany k výkonu nejčestnější funkce, funkce soudce z lidu. Tato kampaň bude jen dalším dotvrzením velké důvěry pracujících k novému soudu, k novému právu, straně a republice.

Posléze dlužno zdůraznit, že nové zákony o organizaci soudů umožňují, abychom budoucně po vzoru sovětského soudnictví provedli úplnou a hlubokou demokratisaci našich soudů zavedením volitelnosti všech soudců, a to jak soudců z lidu, tak i soudců z povolání.

Takové jsou v podstatě hlavní zásady navržené a vládou schválené nové organizace prokuratur a soudů. Je dlužno zdůraznit, že vzorem při tvorbě těchto osnov nám byla skvělá organizace sovětských soudů a prokuratur, jejíž hlavní zásady jsou vtěleny i v našich osnovách, i když jsme v některých podrobnostech přihlíželi k našemu vývojovému stupni a některým odlišnostem.

V nedávných dnech prožívali jsme slavné dny XIX. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu a žijeme ve znamení radostného 35. výročí Velké říjnové socialistické revoluce. Mezi těmito významnými událostmi a mezi připravovanou novou organizací soudů a prokuratur je těsná spojitost. Je nám všem jasné, že bez světodějného vítězství sovětského lidu, že bez Říjnové revoluce by nebylo naší státní samostatnosti a národní svobody. Je nám všem jasné, že bez světodějného vítězství Sovětského svazu ve Velké vlastenecké válce proti hitlerovským okupantům by nebylo lidově demokratické Československé republiky a její cesty k socialismu. Je nám všem jasné, že bez mohutné záštity Sovětského svazu, bez jeho neocenitelné všestranné pomoci, bez jeho nepřehledných zkušeností bychom nemohli budovat šťastný socialistický život, že bychom nemohli dnes projednávat nové zákony, které mají do důsledků zajistit, aby vůle našeho pracujícího lidu, povýšená na zákon, se do písmene naplňovala v každém koutu naší krásné vlasti. Každý náš krok vpřed je naplněn neskonale vděčností našeho lidu k velké zemi sovětů, neboť si všechno naše konání můžeme ověřit na obrovském bohatství zkušeností sovětského lidu, které nashromáždil za 35 let svého gigantického úsilí o vybudování socialismu a komunismu. Právě tak i sovětský soud a sovětská prokuratura nám poskytují z každé etapy svého vývoje drahocenné poznatky a zkušenosti, neboť i my při budování socialismu procházíme podobnými fázemi vývoje jako Sovětský svaz.

Proto i v budoucnosti budou se naše prokuratury a soudy řídit skvělým vzorem sovětské prokuratury a sovětského soudu, aby mohly být významným pomocníkem při budování socialismu v naší vlasti, jakým byly a jsou prokuratury a soudy Sovětského svazu.

Jsme šťastnými současníky dvou významných událostí — a to XIX. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu a slavného 35. výročí Velké říjnové socialistické revoluce, událostí, jež jsou stře-

dem největšího zájmu celého světa, jak přátel, tak i nepřátel. XIX. sjezd KSSS jednal o skvělých úkolech, které si sovětský lid vytýčuje, aby ve své vlasti uvedl ve skutečnost nejkrásnější sen lidstva — komunismus. Zatím co imperialisté stojí bezradně před krizí a blížícím se krachem svého hospodářství a nenalézají jiného východiska než zločin proti lidstvu — totiž přípravu třetí světové války, vedoucí síla sovětského lidu, slavná KSSS, se radila o uskutečnění gigantických staveb komunismu, o uskutečnění velkolepých plánů na přeměnu přírody, o netušeném zvýšení životní a kulturní úrovně sovětských pracujících. Zatím co imperialisté hledají všechny cesty, aby pracující kapitalistického světa co nejvíce zbídačili pro své bezendné kořistnictví, aby pracující ponechali v co největší temnotě, nekulturnosti a v zajetí kapitalistické zvlčilé morálky, vedoucí síla sovětského lidu — slavná KSSS, se radila o změnách v organizačním řádu strany, v níž se nám v plném světle zjevuje ušlechtilá tvář člena komunistické strany — předobraz to dokonalejšího, krásného komunistického člověka.

A ne nadarmo se v textu nového organizačního řádu Komunistické strany Sovětského svazu jako jedna z prvních uvádí tato základní povinnost člena strany: *»Dodržovat stranickou a státní disciplínu, stejně závaznou pro všechny členy strany. Ve straně nemohou být dvě disciplíny — jedna pro vedoucí, druhá pro řadové členy strany. Strana má jednu disciplínu, jeden zákon pro všechny komunisty, nezávisle na zásluhách a funkcích, které zastávají. Porušení stranické a státní disciplíny je velkým zločinem, který poškozuje stranu, a proto je neslučitelné se setráváním v jejich řadách.«*

Ne nadarmo soudruh G. M. Malenkov ve svém referátu na XIX. sjezdu KSSS, když hovořil o nedostatecích a záporných zjevech a v souvislosti s tím o úkolech, na předním místě zdůraznil vysokou úlohu naplňování socialistické zákonnosti a z ní vyplývající státní disciplíny.

„Mezi našimi kádry — pravil soudruh Malenkov — je nemálo pracovníků, kteří zaujímají formální postoj k usnesením strany a vlády, neprojevují aktivitu a vytrvalost k boji za jejich uskutečňování, neznepokojují se tím, že to u nich neklape a že jsou poškozováni zájmy země. Formální postoj k usnesením strany a vlády, pasivní poměr k jejich plnění jsou zlem, které je nutno nejnemilosrdněji vyhlazovat. Strana nepotřebuje zkorumpované a lhostejné úředníky, kteří dávají přednost osobnímu klidu před zájmy věci, nýbrž neúnavné a obětavé bojovníky za splnění směrnic strany a vlády, kteří stavějí zájmy státu nade vše.“

Jedním z nejnebezpečnějších a nejzlovolnějších projevů porušení stranické a státní disciplíny — řekl dale soudruh Malenkov — jsou případy, kdy někteří pracovníci utajují pravdu o skutečném stavu věci v podnicích a institucích jim pověřených, přikrašlují výsledky práce. Ustřední výbor a vláda odhalily případy, kdy někteří pracovníci stavěli úzce resortní a lokální zájmy nad zájmy celostátní a pod rouškou péče o podniky jim podřízené utajovali před státem materiální zdroje, které měli k dispozici, a porušovali stranické a státní zákony. Jsou známy i případy, kdy hospodářští pracovníci za shovívavosti stranických organizací předkládají vědomě přehnané žádosti o suroviny a materiály, při nesplnění výrobních plánů připouštějí falšování výkazů o výrobě. Objevilo se nemálo pracovníků, kteří zapomínají, že podniky svěřené jejich péči a vedení jsou podniky státní a snaží se z nich udělat své panství, kde takový — s odpuštěním — vedoucí dělá vše, co se »jeho levé noze zachce«. Je velkým zlem, že máme nemálo pracovníků, kteří soudí, že stranická usnesení a sovětské zákony pro ně nejsou závazné, kteří si představují, že snad máme dvojí disciplínu: jednu — pro obyčejné lidi a druhou — pro vedoucí pracovníky. Takoví »vedoucí pracovníci« si myslí, že jim je vše dovoleno, že se nemusí ohlížet na státní a stranický pořádek, že mohou porušovat sovětské zákony, dopouštět se nepřístojností a zvlů.

Strana žádá od všech svých členů a tím spíše od vedoucích kádří pravdivost a čestnost, neochvějně plnění povinností ke straně a státu, a nemůže důvěřovat lidem, kteří se dopouštějí protistátních skutků, kteří se pokoušejí chytračit před vládou a podvádět stranu a stát. Každé oklamání strany a státu, nechť se projevuje jakkoliv, každý pokus klamání zatajováním nebo překrucováním pravdy nelze posuzovat jinak nežli jako nejtěžší zločin proti straně. Je na čase uvědomit si, že máme ve straně jednu disciplínu pro řadové členy strany i pro vedoucí pracovníky, že sovětské zákony jsou stejně závazné pro všechny sovětské lidi, velké i malé. Na vedoucí pracovníky, kteří se provinují nepoctivým poměrem k plnění usnesení strany a vlády, kteří se dopouštějí nezákonného jednání a zvlů, nemůže se brát mírnější měřítko vzhledem k jejich postavení. Úkolem je — zdůraznil soudruh Malenkov — abychom rázně skoncovali s porušováním stranické a státní disciplíny, s projevy neodpovědnosti a neukázněnosti, formálního postoje k usnesením strany a vlády, abychom u všech našich pracovníků neustále zvyšovali smysl pro povinnost vůči straně a státu, abychom nemilosrdně vymycovali nepravdivost a nesvědomitost. Je nepřijatelné, aby v řadách strany setrvali pracovníci, kteří se pokoušejí tajit před

stranou pravdu a klamat ji. Neochvějně dbát zájmů naší vlasti, aktivně a neúnavně bojovat za splnění stranických a vládních usnesení je nejpřednější povinností každého pracovníka strany i státu.“

Ano, členové komunistické strany jsou a ještě více budou vzorem všemu sovětskému lidu, vzorem v dodržování státní disciplíny, vzorem strážců socialistické zákonnosti, neboť naplňování sovětských zákonů — toť naplňování velkolepého cíle sovětského lidu — komunismu.

Jak nanejvýš platná, aktuální a závazná jsou tato neobyčejně cenná poučení XIX. sjezdu KSSS pro všechny naše veřejné pracovníky, pro každého občana našeho státu.

Jsme šťastni, že po vzoru vítězných sovětských komunistů a po vzoru vítězného sovětského lidu jdeme stejnou cestou — cestou budování nového, spravedlivého a blahobytného života společnosti. Avšak musíme si hluboko vštípit, že tato cesta je v neposlední řadě též cestou uskutečňování našich lidově demokratických zákonů, jejímž jediným smyslem a cílem není nic jiného než uskutečnění šťastného socialistického zítřku v naší krásné vlasti.

A další slavná událost — 35. výročí Velké říjnové socialistické revoluce — v plné šíři ukazuje, že jediným východiskem pro všechny pracující celého světa je cesta, kterou se ve znamení Velkého října ubírá 35 let pracující lid národů Sovětského svazu. Je to cesta svržení kapitalistického a velkostatkářského vykořisťovatelského panství, cesta nastolení a upevnění moci dělníků ve svazku se vším pracujícím lidem, cesta mírového budování socialismu a komunismu. Je to v neposlední řadě cesta neustálého upevňování sovětské socialistické zákonnosti, jejímž jediným smyslem a cílem je uskutečnit velký sen lidstva — komunismus.

Jdeme stejnou cestou jako veliký sovětský lid — náš bratr a vzor. Proto vzrušující dny XIX. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu a oslav Říjnové revoluce jsou naplněny nesčetnými projevy důvěry, lásky a věrnosti Sovětskému svazu a velikému Stalinovi a slavnostním příslibem pracujícího lidu našich národů, že věrní odkazu Velké říjnové socialistické revoluce, podle vzoru vítězných komunistů Sovětského svazu, pod vedením naší rodné Komunistické strany Československa a presidenta soudruha Klementa Gottwalda — *socialismus v naší vlasti vybudujeme a mír uhájíme.*

REVIZE 2003

3024

ŠTEFAN RAIS

NOVÁ ORGANISACE SOUDŮ A PROKURATUR POSILA SOCIALISTICKÉ ZÁKONNOSTI

Vydala Československá společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí
v Osvětě, státním osvětovém nakladatelství, národní podnik, Praha XII,
Stalinova 3, telefon 26145-9 — Obálku navrhl Jiří Bursík — Vedoucí redaktor
Dr. Lubomír Milde — Odpovědný redaktor Dr. Ladislav Ulčák — Technický
redaktor Valdemar Ungermann — Korektorka Blanka Muková — Vytiskly

Středočeské tiskárny, národní podnik, závod 04, Praha II, Myslíkova 15
30102/22 — 54058/22/52/III/2 — 169 — 1% — Sazba 6. 11. 1952 — Tisk 11. 12.
1952 — 1. vydání — Náklad 10 400 výtisků — PA 1,25 — AA 1,15 — VA 1,20
Skupina papíru 221, 86×122, 70 g, 228, 70×100, 110 g

Cena brož. výtisku Kčs 7,—